

Wydanie wieczorne.

Lwów d. 12. lutego.

Projekt podkomitetu konstytucyjnego do ugody z Galicją, opiewa według *Nowej Pressy* jak następuje:

Zestawienie uchwał, powziętych przez podkomitet konstytucyjny w przedmiocie przekazanej mu do wstępnego zbadania rezolucji galicyjskiej.

A. Sprawy, które przy ciągłym obowiązywaniu obecnego postanowienia państwowego ustawodawstwa, mogłyby ewentualnie poruczyć krajowemu ustawodawstwu Galicji:

a) Ustawodawstwo względem urządzania izb handlowych i przemysłowych.

b) W obrębie ustawodawstwa państwowego względem spraw handlowych i o należytościach — ustawodawstwo względem zakładów kredytowych i zabezpieczenia, względem banków, z wyjątkiem banków znaki pieniężne emitujących, tudzież względem kas oszczędności.

wszelako z wyraźnym ograniczeniem, że ustawodawstwo to obowiązuje tylko na terytorjum Galicji.

c) W obrębie państwowych ustaw zasadniczych — ustanawianie zasad nauczania w szkołach ludowych i gimnazjalnych, tudzież ustawodawstwo o uniwersytetach,

wszelako z zastrzeżeniem dla wydawanych w drodze ustawodawstwa państwowego postanowień o wliczaniu w zakłady galicyjskich spędzonych lat szkół i studjów, tudzież o ważności otrzymanych w tychże zakładach świadectw i stopni akademickich, w reszcie krajów i królestw, i odwrotnie.

d) Ustawodawstwo w przedmiotach policyj karnej, o ile takowe odnosi się do przekraczania nakazów i zakazów, ustawami krajowemi, celem przeprowadzenia tychże wy-

szelako w obrębie granic ustawą państwową pod względem rodzaju i wymiaru kar wytkniętych.

e) Z ustawodawstwa o szupaśnictwie to, co dotyczy wykonania i kosztów odstawienia, nie wkraczając w ustawodawstwo, według §. 11. lit. n. ustawy zasadniczej o Radzie państwa, do zakresu działania tejże należącej (§. 11. lit. n. brzmi: „ustawodawstwo w sprawach, odnoszących się do obowiązków pojedynczych krajów koronnych i stosunków tych krajów pomiędzy sobą; pr. r. G. N.)

f) Pod względem ustawodawstwa prawa cywilnego:

aa) ustawodawstwo o opiekach i kuratelach, i ustawodawstwo o postępowaniu w sprawach opieki i kurateli,

z zastrzeżeniem dla ustawodawstwa państwowego wydawania norm jurysdykcyjnych;

bb) ustawy, potrzebne pod względem przeprowadzenia ksiąg publicznych, na podstawie powszechnej ordynacji dla ksiąg gruntowych urządzających się mających;

cc) ustawodawstwo o zaprowadzaniu sędziów pokoju i sądów do spraw drobiazgowych, tudzież o postępowaniu w tychże,

z zastrzeżeniem, że zakres ich działania ustanowi ustawodawstwo państwowe;

ad aa) do cc) w obrębie ustawodawstwa państwowego o należytościach.

g) Ustawodawstwo względem podstaw organizacji istniejących w kraju politycznych władz administracyjnych pierwszej i drugiej instancji,

wszelako z tem ograniczeniem, że rozstrzyganie w właściwych agendach rządowych jakoteż w ogóle wykonywanie, jedynie ustawionym przez rząd organom przysłuży,

wrazie jednak, gdyby wspomniana organizacja niedostatecznie zadość czyniła potrzebom państwa, zastrzega się ustawodawstwu państwowemu ustawianie ku temu organów własnych.

B. Ewentualne zmiany państwowych ustaw zasadniczych o władzy rządowej i wykonawczej i o władzy sędziowskiej.

a) Szczególnem uregulowaniem interesów królestwa Galicji i Lodomerji wraz z wielkiem księstwem Krakowskiem zajmuje się członek ministerjum, do kraju Galicji przynależny.

b) Dla królestwa Galicji i Lodomerji wraz z wielkiem księstwem Krakowskiem istnieje osobny senat przy najwyższym trybunale sądowym i kasacyjnym we Wiedniu, którego stosunek do reszty senatów ustanawia ustawa państwowa.

C. Ewentualne postanowienia finansowe.

Co do kosztów spraw oświaty, daje się krajowi Galicji corocznie kwotę ryczałtową do rozporządzenia.

Wysokość tej kwoty ryczałtowej ustanawia się według miary tych wydatków, które na podstawie ustawy finansowej za r. 1871 pod tytułem: Rady szkolne krajowe i powiatowe, zakłady kształcenia nauczycieli, dodatek państwowy do funduszów szkolnych, fundusze studjów i akademie techniczne — dla Galicji rzeczywiście użyte zostały.

Rewizja tego rezultatu odbywa się co pięć lat, i podnosi się albo zniża w tym stosunku, w jakim odnośne wydatki, według centralnych zamknięć rachunkowych z lat poprzednich wreszcie krajów podniosły się lub zmniejszyły.

b) Według tych samych zasad ma się na koszt administracji politycznej wyznaczyć kwota ryczałtowa, przy której wymiarze mają służyć za podstawę te wydatki, które na mocy ustawy finansowej z r. 1871 pod tytułem: polityczna administracja w krajach pojedynczych i nowe budowle administracji politycznej, dla Galicji rzeczywiście zostały użyte.

Rewizja ryczałtu ma się tak samo co pięć lat według powyżej pod a) przytoczonych zasad odbywać.

Jeżeli wymienione pod A. g.) w ustępie drugim zastrzeżenie zastosowaniem zostanie, to ma być ryczałt o kwotę spowodowanych niem kosztów zniżonym.

D. Ewentualne postanowienia pod względem przeprowadzenia.

a) Wysyłani z Królestwa Galicji członkowie Izby posłów nie mają brać udziału w obradach, odnoszących się do przedmiotów, które pod względem Galicji, zostały z zakresu działania Rady państwa wyłączone.

Do kompletu Izby posłów w takich

obradach potrzebna jest obecność połowy reszty członków.

b) Dotycząca ustawa miałaby wejść w życie dopiero wtedy, gdy takowa w drodze ustawodawstwa Galicji jako część składowa do tamtejszego statutu krajowego wcielona zostanie.

c) Co do 1. punktu rezolucji (sposób obsyłania Izby posłów z Galicji; p. r. G. N.) uchwalono, z powodu wewnętrznej onego łączności z przeprowadzeniem reformy wyborczej, traktować go dopiero przy obradach nad tą reformą.

Korespondencje „Gaz. Nar.“

Wiedeń d. 9. lutego.

— Na dzisiejszem posiedzeniu Rady państwa plany ministerjum częściowo konkretną przybrały postać. Dodatek do prawa wyborczego pod nazwą: „Nothwahlgesetz“ został dziś przedłożonym, i oddanym do sprawozdania komisji. Projekt do pomienionej ustawy, zredagowany z wielką oględnością. Widać, że koncepcja pierwszego pomysłu drakońskie, i podstawę prawną podkopujące, (ażby posła obranego większością głosów można zastąpić kandydatem, którego upadł, a tem samem zaufania wyborców nie posiadał), natrafiły u góry na energiczne veto; projekt ustawy jest tej treści: „Dodatek do §. 18 ustawy zasadniczej z d. 21 grudnia 1867 r.“

Jeśli posłowie z sejmu do Rady państwa wybrani, pod czas sessji reichsradowej złożą mandat posła sejmowego, lub delegata Rady państwa — albo jeżeli z powodu przeszkody długo trwającej uważani być mają za takich, którzy wystąpili (als ausgetreten zu betrachten sind), w takich razach cesarz nakazać może rozpisanie nowych wyborów bezpośrednio z okręgów, miast i korporacji (§. 7) w myśl ustawy wydanej w przedmiocie przeprowadzania bezpośrednich do Rady państwa wyborów.

W przedłożeniu rządowem nietylko nie ma wzmianki o dowolnem zastąpieniu posła prawdziwie wybranego, kandydatem rządowym, który upadł przy wyborach; ale nie ma rozszerzonej atrybucji ministerjum centralnego w tym punkcie, żeby mu wolno, albo żeby jego obowiązkiem było, zaraz rozpisywać wybory dodatkowe — monarcha ma tu władzę dyskrejonalną, może dać rozkaz do rozpisania nowych wyborów, ale może go i nie dać.

Przynajmniej tak się przedstawia przedmiotowo powyższy wniosek. Być może, że wśród rozpraw wyjdą na wierzch komentarze, lub poprawki w duchu większego rygoru ze strony centralistów; dziś jednak powiedzieć można, że ministerjum, co do tej ustawy, poszło swoją drogą. (Owo wmieszanie monarchy w wniosek do ustawy jest jedynie wyrachowane na autonomistów i federalistów, aby bez narażenia się monarsze nie mogli głosować przeciw temu wnioskowi. Jestto finta, nic więcej. P. R.) Był także ciekawy, bo co do treści rzadki wniosek Knolla, żeby znieść

przymus, legalizacji notarialnych dokumentów, szczególnie hipotecznych. Zeszłej sessji uchwalono nieznaczna większością głosów ustawę „wprowadzającą przymus legalizacyjny” w Przedlitawii.

Dopiero teraz ma być wprowadzona w życie. Tymczasem ogromna agitacja, niezwykły wstręt przeciw ustawie objawiły się wśród ludności wiejskiej krajów czysto niemieckich, i między ludnością niemiecką w Czechach i Morawi. Prawda, że wielu posłów z tych prowincyj wśród rozpraw, dotyczących tego przedmiotu zabierało głos, i protestowało przeciw unormowaniu legalizacji płatnej i przymusowej, odwołując się na usposobienie ludności, wtedy jednak zostali przegłosowani.

To się, jak wiemy, i drugim zdarza, przypomnijmy sobie n. p., jak cała prawica w r. 1867 przeciw konstytucji (w całości) protestowała i wotowała; ale ci nie mają tego szczęścia, co Niemcy.

Tu Izba słuchała spokojnie wywodów p. Knolla, mających jednak na celu cofnięcie tego, co Niemcy uchwalili zeszłej sessji, jest to bowiem interes niemiecki. Odesłano rzecz do komisji, i zdaje się, że ustawa co najmniej nie wejdzie w terminie oznaczonym w życie, będzie i jeśli niezmienną teraz, to zasuspendowaną na czas dłuższy dla krajów oznaczonych z wyjątkiem Galicji i Dalmacji; gdyż dla tych krajów ustawa wydała się delegacji galicyjskiej pożyteczną.

Subkomitet skończył swoje obrady; zakończyły się niepotrzebne misterja, jutro ma być elaborat udzielony członkom Wydziału konstytucyjnego, który to Wydział we wtorek wieczór już pierwsze swoje odbędzie posiedzenie.

Niemcy dziś nową rzecz dodali do ugody galicyjskiej. Chcą koniecznie, ażeby ugoda, jaka jest, była wpisana do statutu organicznego sejmu, ażeby oświadczył sejm większością dwóch trzecich części głosów, że to jest na zawsze summa praw i łask. Widocznie im się ta swoboda Kroatów nie podoba, która im pozwoli żądać sprostowania usterek, jakie się pokazały w elaboracie daleko liberalniejszym, jak tutejszych Niemców dla Galicji.

Ostatnie wiadomości

Do dyskusji jeneralnej w sprawie inspekcji szkolnej w berlińskim parlamencie zapisało się 19 mowców za projektem rządowym a 20 przeciw.

Telegram z przebiegu dyskusji podnosi następujące przemówienia ministra oświaty i ks. Bismarka.

Minister oświecenia Falk powiada: Rząd sądzi, że powinien obstawać za tym projektem, że większość kraju nie jest mu przeciwną i że zasadą przedłożenia jest usunięcie duchowieństwa od nadzoru szkolnego. Kościół nie potrzebuje się obawiać tej ustawy. Państwo z ogłębnością wybierać będzie swych wykonawców, ale duchowieństwo katolickie nie powinno się usuwać od wszystkiego.

Minister wykazuje dalej, że przedłożenie ma charakter ściśle konstytucyjny i powiada: Trzeba koniecznie wydać taką ustawę. Idzie tu o zarządzenie niedostatkowi, zwłaszcza w tych częściach państwa, gdzie ludność nie mówi po niemiecku. Trzeba zle z korzeniem wyrwać i to przez wykonanie konstytucji. Ustawa ta nie jest wymierzona przeciw ustawom. Księża ewangelicy może wszyscy bez wyjątku przez długi

czas jeszcze utrzymają się przy naszym zorze szkolnym.

Bismark gan przesadę w krytykowaniu przedłożenia przez przeciwników. Celem jego było zawsze nawoływanie do pokoju, zwłaszcza w tych czasach rozwoju wyznaniowych. Chce on się wdać w rokowania z środkiem, ale środek obarczył się zadaniami, które są obce jego wyznaniowemu charakterowi.

Bismark krytykuje mowę posła Windhorsta, która wywołała zdziwienie i niepokój. Windhorst ma zawsze jeszcze interesa Welfów na oku; pod takim przewodnictwem nie może środek odpowiedzieć celom pokoju i pojednania. Mowca odczytuje podburzający (?) artykuł, zamieszczony w *Katoliku*, wychodzącym w Królewskiej Hucie, i wykazuje związek między stronictwem klerykałem a stronictwem polskim, zwłaszcza też szlachtą polską. „Duchowieństwo w częściach państwa z mieszaną ludnością — mówi ks. Bismark — uderza przede wszystkim na udzielanie nauki w języku niemieckim.

„W Prusach Zachodnich w niektórych miejscowościach wyszedł już język niemiecki z użycia. Jest to dowodem siły tej agitacji, na koszt naszej dobroduszości. Lecz to się już skończyło. Wiemy cośmy winni czynić dla państwa. Przedłożymy projekta, by Polaków zrobić uczestnikami dobrodziejstwa języka niemieckiego a weźmiemy sobie przytem za wzór postępowanie Francji w Alzacji. Poseł Reichensperger niechaj mi wierzy, że życzeniem mojem jest żyć z nim w pokoju, byle się tylko odłączył od tych, z którymi niema załatwienia.

„Prawica zaś niechaj porzuci nieufność swoją do rządu, mianowanego przez króla, niechaj zaufa kierunkowi teraźniejszego rządu, zamiast się straszyć widmem przyszłości.

Na piątkowym posiedzeniu również zabrał głos nasz poseł Wierzbński i w dłuższej przemowie występował przeciwko ustawie.

Wykazawszy, jak projektowana ustawa sprzeciwia się względem moralnym, religijnym i pedagogicznym, podniósł i to co się po wystąpieniu prezesa ministrów jasno okazało, że ustawa ta wymierzona jest wśród naszych stosunków przeciw uzasadnionym prawom narodowym.

W szczególności odpowiadając na wystąpienie księcia Bismarcka, podniósł prawa nasze narodowe, przy których i przeciw zamachom takim, jakimi groził prezes ministrów, każdy Polak pod pruskim panowaniem stać będzie wytrwale i niezachwianie.

Prezes ministrów replikując, określił swoje wystąpienie tylko do szlachty polskiej, która w przeciwieństwie do ludu zadowolonego z rządu i administracji państwowej, oddaje się niewczesnym agitacjom.

Poseł Wierzbński na to odparł, że w obec spraw narodowych, szlachta i lud polski, jednym są ciałem narodu.

Deputowani Kantak i Szuman zapisali się do głosu na sobotę. Do obrad specjalnych zgłosiło się 17, wybrano jeneralnych mowców, przy wyborze uwzględniono Polaków w udzieleniu głosu p. Kantakowi. Bliższe szczegóły z przebiegu dyskusji a także przemówienia naszych posłów podamy później. O sobotnim posiedzeniu telegram donosi co następuje:

Na posiedzeniu Izby posłów 10 lutego dalsze rozprawy nad ustawą o nadzorze szkolnym. Mallinckrodt przemawia przeciw projektowi. Ks. Bismark odpowiada Mallin-

krodtowi i dodaje, że na wczorajszym posiedzeniu nie mówił o ostentacyjnym połączeniu się środkowej frakcji z Polakami, ale tylko żałował, że katolickie duchowieństwo niemieckie w związku z polską szlachtą walczy z niemieckim żywiołem. Wszędzie indziej katolickie duchowieństwo jest przejęte duchem narodowym, tylko w Niemczech ma między narodowe dążności; sprawy rzymskiego kościoła bardziej ją obchodzą, niż sprawy państwa. Ks. Bismark powiada, że chce się trzymać silnie żywej wiary chrystusowej i dla tego uważa za swój obowiązek bronić podstaw państwa od napadów republikanów, zarówno jak i od wszystkich innych, z jakiegokolwiek ci przychodzą.

Rozprawy ogólne kończą się szeregiem uwag osobistych. Przy rozprawie szczegółowej minister wyznał mowę o poprawkach Holtza i Devensa, że są nie do przyjęcia, popiera zaś poprawkę Bonin'a. Zaczem poprawki Holtza i Devensa odrzucono, (za nimi głosowali konserwatyści, centrum i Polacy). Poprawkę Bonina przyjęto 188 głosami przeciw 158 i wraz z nią paragraf 1. Cała ustawa przyjęta za pomocą imiennego głosowania 197 głosami przeciw 171. Przeciw niej głosowało centrum, Polacy i starokonserwatyści z małymi wyjątkami. Najbliższe posiedzenie następuje jutro we wtorek.

Norddeut. Allg. Zeitung ogłasza list kardynała Antonellego do biskupa strasburskiego z d. 3 stycznia 1872, w którym kardynał oświadcza, że od chwili, jak Alzacja stała się częścią niemieckiego państwa, konkordat z 1861 traci w niej siłę.

Z Wersalu donoszą, że w skutek sporu o Alabamę rząd francuzki jak najrychlej obsadzi posadę ambasadora w Wasingtonie.

Wiadomości z Korsyki mówią o zaburzeniach, jakkolwiek niezbyt groźnych. Zaprzeczają pogłosce, jakoby odroczone wybory deputowanego z Korsyki.

Newyork Times porównywa zachowanie się angielskiej Izby niższej z zachowaniem amerykańskiego kongresu. Podczas gdy Izba niższa przyklaskiwała mowom Gladstona i Disraeliego, kongres stłumił wniesioną rezolucję żądającą ankiety.

Z Meksyku donoszą, że powstańcy zdobyli Zacatecas.

Telegramy Gazety Narodowej.

Paryż d. 12. lutego. Say dał się nakłonić i pozostaje nadal prefektem departamentu Sekwany.

Paryż d. 12. lutego. Przy wyborach uzupełniających do Zgromadzenia narodowego wybrani: na Korsyce Rouher, w dep. Eury republikanin Lepouze, w dep. Cotes du Nord generał Lasalle.

Rzym d. 12. lutego. Przybył tu Sherman (jen. amerykański) z synem Granta. Do Neapolu zawinął amerykański admirał Alden z 7 okrętami wojennymi, aby być do rozporządzenia Shermana.